

## נובמבר 2010

### הנחיות בנושא סיכונים סביבתיים בהליכי חדלות פירעון של תאגיד שבנכסיו מפעל תעשייה

#### 1. מבוא:

לאור הנ יסיון שנצבר בשנים האחרונות ב מקרים בהם נאלץ המשרד להגנת הסביבה להתערב בהסדרת הטיפול במפגעים סביבתיים אשר התגלו במהלך הליכי חדלות פירעון ולנוכח הגברת המודעות לחשיפה אפשרית, כלכלית ומשפטית, הנובעת מהוראות החוק הנוגעות להגנת הסביבה, עלה הצורך לפרסם לבעלי תפקיד נוהל מנחה זה, הדין ב סיכונים סביבתיים ובהיבטים השונים של הגנת הסביבה בעת חדלות פירעון של תאגיד שבנכסיו נמצא מפעל תעשייה.

ייושם אל לב כי אי התייחסות ראויה לנושא עלולה ל הביא לחשיפה אפשרית של קופת הכינוס ו/או ההבראה ו/או הפירוק (להלן הכינוס ו/או הפירוק) ולהפסד כספי, או לתביעה משפטית חלילה כנגד בעל התפקיד כתוצאה מהוראות הנוגעות להגנת הסביבה ואכיפתן.

#### 2. הדינים הרלבנטיים:

מפעלי תעשייה כפופים למ ערכת נרחבת של דיני הגנת הסביבה הכוללת חובות רישוי מכוח חוקים שונים, שהעיקריים שבהם הם חוק רישוי עסקים, התשכ"ח – 1968 וחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג – 1993, וכן איסורים על גרימת מפגעים סביבתיים וזיהום סביבתי ובכללם איסור זיהום מים מכוח חוק המים, התשי"ז – 1959, איסור השלכת פסולת ברשות הרבים מכוח חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד – 1984, איסור זיהום אוויר בלתי סביר מכוח חוק אוויר נקי, התשמ"ח – 2008, ועוד.

#### 3. מטרת הנוהל:

##### **מטרת נוהל מנחה זה כפולה:**

האחת- לחולל תהליך של זיהוי ומיפוי מוקדם, מסודר ומתואם של סיכונים סביבתיים, וכתוצאה מכך להביא להסדרה והקטנת עלות הטיפול בהם, אל מול הגדלת ערך הנכסים וגובה התמורה שיקבלו הנושים בעסקאות מכר של נכסים אלו. השנייה - לשמור על האינטרס הציבורי שקיים בהסרת מפגעים סביבתיים ו טיפול בקרקע מזוהמת, ולהביא ל תיאום ושיתוף פעולה בין בעלי תפקיד לבין רשויות המדינה העוסקות בהגנת הסביבה, לשם מניעת חיכוכים מיותרים ולשם מניעת הצורך בהתערבות יזומה ושימוש בכלי אכיפה על ידי הרשויות הסביבתיות.

מטרה נל ווית לאמור לעיל – להביא לאחידות בטיפול הגורמים הממונים ומניעת החלטות סותרות.

#### 4. פעולות שמומלץ לנקוט לשם התמודדות עם סיכונים סביבתיים:

להלן פירוט פעולות מומלצות להתמודדות עם סיכונים סביבתיים על ידי בעלי תפקיד של תאגיד שבנכסיו נכלל מפעל תעשייה:

## 1. יידוע המשרדים המחוזיים של המשרד להגנת הסביבה:

מוצע ליצור קשר עם המשרדים המחוזיים של המשרד להגנת הסביבה, וליידע את הגורמים האחראים במחוז בדבר הליכי הכינוס ו/או הפירוק. בהמשך לכך מוצע לברר את המידע המצוי ב משרד בדבר חבויות סביבתיות קיימות וצפויות שיש להביאן בחשבון ו בדבר השלכות רגולטוריות אפשריות של היות המפעל בפירוק בהליכי חדלות פירעון (כגון חובות דיווח על שינוי בזהות בעלי תפקידים בתאגיד).

## 2. זיהוי והערכה של הסיכון הסביבתי:

מוצע לערוך בחינה מסודרת, שתתייחס למידת עמידת התאגיד נשוא הכינוס ו/או הפירוק בחוקים ותקנות סביבתיים, תוקף היתרים ורישיונות סביבתיים ומידת העמידה בתנאיהם, זיהוי זיהומי קרקע, זיהוי מצב כימיקלים מסוכנים בחצר המפעל, מיפוי מפגעים סביבתיים אחרים בנכסים נשוא הכינוס או הפירוק ועוד כיוצא בזה, ובהמשך לכך - הערכת עלות הטיפול במה שנמצא.

בהקשר זה חשוב לדרוש ולהקפיד ששמאי העורך שמאות לנכסים שבקופת הכינוס ו/או הפירוק יתייחס גם לעלויות הסביבתיות כך שבביצוע אינוונטר הנכסים ירשמו גם הנכסים ה"שלייליים" ובהם פסולות של כימיקלים מסוכנים, זיהומים למיניהם, וירידת ערך הקרקע עקב זיהומה.

## 3. ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי:

כצעד ראשון בניהול החשיפה לסיכון הסביבתי מוצע לפעול בשיתוף פעולה מקצועי ומשפטי עם המשרד להגנת הסביבה לשם עריכת בירור מסודר של דרישות החוק בעניין מפגעים סביבתיים ולשם גיבוש הסכמות לגבי הטיפול ההולם בהם. המשרד להגנת הסביבה הודיע כי הוא ייתן את כל הסיוע הנדרש לצורך ניהול נכון של ההיבטים הסביבתיים של כינוס ו/או פירוק ולשם מניעת קונפליקטים עתידיים.

בהמשך לכך, מוצע להיעזר באנשי מקצוע מתאימים לקביעת הטיפול הנדרש לשם הסרה של מפגעים סביבתיים והערכת העלות הנדרשת להסרתם.

חשוב לכלול, ככל הניתן, דרישות בדבר טיפול נדרש במפגעים סביבתיים שאותרו בנכסי הכינוס ו/או הפירוק בתוך עסקאות מסחריות הנערכות על ידי הכונס או המפרק, כגון הכללת הפינוי של זיהומים ופסולות מסוכנות כחלק מעסקאות מכר של כימיקלים וציוד.

יש לפעול להכללה בתוך הוצאות הכינוס ו/או הפירוק את עלות הטיפול הנדרש למניעת היווצרות זיהומים וסיכונים סביבתיים חדשים ומניעת ההימשכות של זיהומים וסיכונים סביבתיים קיימים, כגון אחזקה הולמת של כימיקלים מסוכנים למניעת סיכונים מהם, או ניקוי למניעת זליגה וחלחול של תשטיפים מזוהמים מחצר המפעל למערכת המים.

יש לפעול ליישום הולם של חובת פיקוח ועש יית כל שניתן למניעת עבירות סביבתיות על ידי תאגיד במהלך הליך הכינוס או הפירוק, ולמנוע היווצרות מפגעים סביבתיים חדשים במהלך הכינוס או הפירוק. יש להקפיד על הוראות חוזיות ברורות המחייבות התנהלות סביבתית ראויה כלפי רוכשי הציוד וכ לפי קבלני פינוי למיניהם הפועלים בנכסי הכינוס ו/או הפירוק.

**נדגיש כי האמור בהנחיות כאן צריך שיעשה תוך התאמה הנדרשת לפרטי כל מקרה ולדיני הכינוס ו/או הבראה ו/או הפירוק הרלבנטיים.**

## מקרים לדוגמא:

**תעשיות אלקטרוכימיות בע"מ** – המדובר במפעל ליצור P.V.C מדרום לעכו, שנקלע לקשיים תפעוליים ופיננסיים. החברה הגישה בקשה להקפאת הליכים ומונו לה נאמנים. מאחר ולא ניתן היה להגיע להסדר עם נושיה ניתן צו לפירוק החברה. לאור הסיכון שיצרו החומרים המסוכנים שנותרו במפעל הוציא המשרד להגנת הסביבה למפעל צו פינוי רעלים, לפי סעיף 16א לחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג - 1993, בו נדרש המפעל לפנות פסולות וכימיקלים מסוכנים שהוזנחו בחצרו.

בהמשך לכך שימשו המשרד להגנת הסביבה והכונס הרשמי גורם פעיל ודומיננטי בהליך הפי רוק, לצורך השלמת הטיפול במפגע הסביבתי שיצרו החומרים המסוכנים שנותרו במפעל.

הפעולה העיקרית אותה נדרש ו הכונס הרשמי והמשרד להגנת הסביבה למלא באופן מיידי, הייתה פינוי חומרים מסוכנים משטח המפעל. המדובר היה באלפי טונות של חומרים אשר עלולים היו להתפוצץ ו /או להתלקח ו/או להתפזר ולגרום אסון סביבתי בעל משמעות מרחיקות לכת תוך פגיעה מיידי בתושבי האזור.

שיתוף פעולה בין הכונס הרשמי, המנהלים המיוחדים, המשרד להגנת הסביבה והמשטרה הביא לפינוי החומרים במבצע מורכב של העמסת אלפי טונות על אוניה והכל בלא פגיעות גוף או רכוש.

יצוין כי הליך פינוי החומרים המסוכנים מומן ב עיקרו על ידי המשרד להגנת הסביבה. ביהמ"ש החליט לא להטיל על הבנקים אחריות של מחזיק מכוח חוק החומרים המסוכנים ולכן לא לחייבם בביצוע הצו, אך קבע כי בסופו של דבר יוטלו מחצית מהוצאות הפינוי על הבנקים, וזאת מכוח דיני הפירוק.

**מפעלי פלדה בע"מ** – המדובר במפעל להתכת גרוטאות ברזל ופלדה, שבשנת 2001 נקלע לקשיים ונכנס להליכי פירוק, כאשר בחצר המפעל נותרו כ- 375,000 טון של פסולת מסוכנת ורעילה שנוצרו במהלך פעילות ההתכה והייצור במשך שנים רבות.

לשם הסדרת הטיפול במפגע הסביבתי ניתנה ב דצמבר 2001 החלטת ממשלה אשר אימצה את החלטת צוות השרים לטיפול במפעלים במצוקה, ובמסגרתה נקבע כי יינתן מענק לקופת הפירוק לצורך מימון טיהור ופינוי הקרקע המזוהמת בגובה של עד 21 מלש"ח, ולא יותר מ- 50% מעלות הניקוי, באמצעות התכנית לפיתוח אזורי תעשייה של משרד התמ"ת, ובכל זאת בכפוף לתנאים שונים ומצטברים (הפעלת מפעלי פלדה כ "עסק חי", העסקת 150 עובדים וכיו"ב), כאשר 50% הנותרים הוטלו על קופת הפירוק.

בהמשך לכך, שימשו הפרקליטות והמשרד להגנת הסביבה גורם פעיל ודומיננטי בכל הליכי הפירוק, הן לצורך הבאת העובדות הנוגעות לזיהום ב קרקע לידיעת כל רוכש קרקע במתחם והן לצורך שיתוף פעולה מקצועי ומשפטי עם המפרק, ובכלל זה עריכת סקר זיהומים בקרקע, הכנת מפרט והנחיות לטיפול ופינוי הקרקע וכיו"ב.

הצהרה משותפת של קופת הפירוק והמדינה אודות הסדר שהתגבש ביניהם לשאת במחצית שווה של כל עלויות הפינוי ו הניקוי (באופן בו לא יעלו על 452 מלש"ח) זכתה לגיבוי של בית המשפט לאורך כל הליכי הפירוק, ועל יסודה, לא חולקו התמורות בגין מכירת הקרקע לנושים המובטחים. (פש"ר 381-386/01 בבימ"ש מחוזי בחיפה).